

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 113/2024-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Peter Franko, advokátska kancelária s.r.o., Popradská 82, Košice, proti postupu Okresného súdu Námestovo v konaní sp. zn. 8C/57/2013 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Námestovo v konaní sp. zn. 8C/57/2013 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Námestovo **prikazuje** v konaní sp. zn. 8C/57/2013 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **5 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Námestovo **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Námestovo **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. decembra 2013 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a prerokovanie

veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhol prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznať finančné zadosťučinenie 10 000 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že 10. apríla 2013 bola okresnému súdu doručená žaloba žalobcov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] o vypratanie nehnuteľností. Sťažovateľ spolu s manželkou sú v procesnom postavení žalovaných. Predmetom konania je vypratanie nehnuteľností, na ktorých sa nachádzajú osobné veci sťažovateľa. Sporné pozemky sa nachádzajú za rodinným domom sťažovateľa, na ktorých sú umiestnené hospodárske budovy a motorové vozidlá, stroje a iné zariadenie slúžiace sťažovateľovi na osobnú a pracovnú potrebu.

3. Sťažovateľ namietal celkovú dĺžku konania v trvaní viac ako 10 rokov a 6 mesiacov. Podľa jeho názoru ide o obvyklý občianskoprávny spor, ktorý patrí k štandardnej agende všeobecných súdov a nevymyká sa bežnej rozhodovacej činnosti. Ako miernu zložitosť veci považuje potrebu vykonávania znaleckého dokazovania a výsluch svedkov.

III.

4. Ústavný súd uznesením sp. zn. III. ÚS 113/2024 z 20. februára 2024 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Okresný súd vo vyjadrení priznal, že namietané konanie nie je dosiaľ právoplatne skončené. Zároveň uznal viaceré obdobia nečinnosti v postupe okresného súdu (pojednávane odročené na neurčito pre účely poskytnutia lehoty sporovým stranám na uzavretie mimosúdnej dohody, postup pri nariadení znaleckého dokazovania a opakovaná zmena zákonného sudcu). Okresný súd ospravedlňoval zbytočné prietahy v konaní personálnou poddimenzovanosťou, neskorým vypracovaním znaleckého posudku a nepriaznivou pandemickou situáciou COVID-19.

IV.

6. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania sporovej strany a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd (obdobne ako EŠLP) prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok EŠLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

7. Predmetom namietaného konania je vypratanie nehnuteľností, na ktorých sa nachádzajú osobné veci sťažovateľa. Konanie patrí medzi bežnú agendu všeobecných súdov. Istú mieru zložitosti veci možno badať pri vyhodnotení dôkazov, na ktoré boli potrebné odborné znalosti, ktoré si vyžadovali spoluprácu so znalcom (porov. IV. ÚS 28/05, III. ÚS 306/2023).

8. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne prispeli k celkovej dĺžke konania. Ústavný súd môže sťažovateľovi vytknúť, že počas konania sa nepokúsil upozorniť na zbytočné prietahy v konaní sťažnosťou pre nečinnosť podľa § 62 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov adresovanú predsedovi súdu. Sťažnosť pre nečinnosť nie je účinným prostriedkom nápravy, no je efektívna. Uvedené skutočnosti ústavný súd zohľadnil pri priznaní primeraného finančného zadostučinenia (porov. III. ÚS 623/2022).

9. Ústavný súd hodnotil celkovú dĺžku konania od podania žaloby (10. apríla 2013) v trvaní viac ako 10 rokov a 6 mesiacov na súde prvej inštancie. Vzhľadom na extrémnu dĺžku konania ústavný súd nepovažoval za významné podrobne skúmať konkrétne obdobia nečinnosti (resp. sporadické úkony súdu), pretože ani právne či skutkovo seba náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takú dobu (I. ÚS 289/2010). V súlade s judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ak teda porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dosiahne takú intenzitu, že to zo strany príslušného všeobecného súdu signalizuje až odmietnutie možnosti domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, možno urobiť záver o tom, že takýmto postupom súdu došlo, resp. dochádza aj k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 491/2021).

10. Okresný súd ospravedlňoval dĺžku konania personálnou poddimenzovanosťou, opakovanou zmenou zákonného sudcu (celkovo štyrikrát – 2. apríla 2015, 18. septembra 2015, 17. júna 2016 a 1. októbra 2018), vykonávaním dokazovania a nepriaznivou pandemickou situáciou COVID-19. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter.

11. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že v konaní bol ustanovený znalec až 4. júna 2020 (po viac ako 7 rokov od podania žaloby). Vypracovaný znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 16. augusta 2021. Ústavný súd k uvedenému dodáva, že všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02).

12. Ústavný súd musí konštatovať, že celková dĺžka konania už pred nariadenými protipandemickými opatreniami na súde prvej inštancie (v trvaní viac ako 7 rokov) bola ústavne neakceptovateľná (porov. rozsudok ESĽP z 20. 6. 2006 vo veci Obluk proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 69484/01). Namietané konanie síce spadá do obdobia nepriaznivej pandemickej situácie (od marca 2020 do februára 2022). Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát uznal, že obmedzenia, ktoré si vyžiadala pandémia COVID-19, môžu mať nepriaznivý vplyv na vybavovanie

veci vnútroštátnymi súdmi. Ustanovenie § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony síce nebránilo okresnému súdu uskutočňovať pojednávanie, avšak obmedzovalo jeho uskutočňovanie v nevyhnutnom rozsahu. Ústavný súd poznamenáva, že v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu predmet sporu nespadal do prednostnej agendy všeobecných súdov (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávaní, hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov). Ústavný súd v posudzovanej veci nezistil žiadnu objektívnu prekážku, ktorá by od 22. februára 2022 bránila riadnemu ústnemu prejednávaniu sporu (porov. III. ÚS 156/2023, III. ÚS 247/2023).

13. Trvanie súdneho sporu (viac ako 10 rokov a 6 mesiacov) výrazne vybočilo z rámca požiadavky dosiahnutia právoplatného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. V prípadoch extrémnych prieťahov už čiastkové prieťahy zatieňujú celkovú dĺžku súdneho konania. Ústavným súdom posúdené okolnosti zjavne odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

14. Okresný súd vo vyjadrení uznal výrazné obdobia nečinnosti a dosiaľ meritórne nerozhodnutú vec. Ústavný súd z uvedeného dôvodu doplnil ochranu aj o uloženie príkazu vo veci konať bez zbytočných prieťahov podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde.

V.

15. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

16. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadost'učinenia 10 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (návrh na vypratanie nehnuteľnosti), povahu a význam dotknutých práv (procesné postavenie žalovaného), namietanú dĺžku konania (viac ako 10 rokov a 6 mesiacov), správanie sťažovateľa (neupozornenie na zbytočné prieťahy v konaní predsedu okresného súdu), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadost'učinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023). Ústavný súd vzhľadom na všetky tieto okolnosti považoval za spravodlivé priznať sťažovateľovi 5 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

17. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené

v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje 530,86 eur vrátane 20 % DPH.

18. Predmet konania pred ústavným súdom (konanie o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy) je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (III. ÚS 11/05, III. ÚS 142/06). Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. marca 2024

Robert Šorl
predseda senátu